

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Historiarvm Indicarvm Liber Nonvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

naucleri nomine Gometii Sequerie insula exinde appellata. Non eadem erga Lusitanos comitas eo tempore in Arabici maris accolis existit. Hector Sylueria cum aliquot nauibus Erythreas angustias tuebatur. Hunc, in Arabia, qui Dofatem urbem incolunt, accessu prohibere conati, audaciae pœnas dedere: profligati qui cum armis ad mare prodierant, oppidum captum & direptum est & insulae duæ, Mazua & Dalaca, quod sese ii populi infestos prætereuntibus Lusitanis præberent, ab eodem Sylueria domita, & annuo stipendio imposito, in ditionem redactæ. Simul, Æthiopica legatione perfunctus, anno sexto quam ad Arquicum exscenderat Rhotericus Lima, in classem acceptus. Accessit ab Æthiopico seu Abafsino Rege legatus ad Lusitanum Regem nomine Zagazabus: itemque cum donis ac litteris ad Romanum Pontificem Frãnciscus Aluarus, cuius supra meminimus, Rhoterici comes. Is in Lusitaniam reuectus, Italiam deinde petiit, ac Bononia, in celeberrimo conuentu, cum Casar coronatus adesset, Clementi VII, vti Ecclesiae vniuersæ Pastori, & summo in terris Dei Vicario, paratam ad omne obsequium voluntatem Abafsini Regis ac studium solennem cum adoratione & pedum osculo detulit.

LIBRI OCTAVI FINIS.

HISTORIARVM INDICARVM

LIBER NONVS.

ENRICO Menesio vita functo, à primoribus Lusitanis ventum in curiam est: ibi apertus alter codicillus, inscriptum ostendit nomen Petri Mascarenia, qui Malaca vrbi tum præerat, vir bello fortis, & natura munificus, atque ob id ipsa apud omnes ordines gratiosus. Verum illud erat in ea successione incommodi, quod, nisi verente anno, Mascarenias a Malaca, propter tempestatum rationem, abesse non poterat: cum interea simul a Calecutano & Cambaiano Regibus, & quod magis erat formidandum, ab ipso Turca

Q

bellum

bellum immineret: minimeque expediret, eiusmodi rerum statu parente ac praeside tandiu carere prouinciam. Ob eam maximè causam Alphonsus Mexias regius Quæstor, cuius tum erat summa in Senatu auctoritas, cenlebat, nulla mora interposita, tertium deinceps codicillum aperiendum: neque expectandum è tam longinqua regione Mascareniam: quem, quo melior esset ciuis, & Regis rei que publicæ amantior; eo æquiore animo ferreporteret, in tãto tali que discrimine, saluti communi potius, quam proprio ipsius honori consultum. Aduersus hæc amici Mascarenie tendere, tam insignem iniuriam deprecari, ac postremò denuntiare, haud leuiori quàm quod in præsentia proponatur malo, geminam successione intestinis odiis ac certaminibus materiam utique præbituram. nec verò dubitandum, quin ipsa dulcedo imperii, & ratio dignitatis, è duobus Prætoribus alterum ad retinendâ, alterum ad reperendam omni conatu prouinciam, postmodum esset incitatura. Cùm hisce aliisq; difficultatibus non inueniretur exitus, multis altercationibus diu agitata, eò denique deducta res est, vt tertium codicillum inspicerent, prouinciamque nouo successori mandarent ea lege, vt ipsam, quisquis ille esset, aduenienti Mascarenie confestim redditurum se iurejurando promitteret. In hanc sententiam conuenere omnes: & resignato palàm Codicillo, Lupi Vasæi à Sancto Pelagio (contracta vt assolet voce Sampaium appellabant) nomen apparuit, qui per id tempus Cocini præfecturam gerebat. Is, cum solenni adiuratione pollicitus, sese Mascarenie, vt primùm adesset, honore cessurum; Præturam interim interim cognitoque prouinciæ statu, alios atque alios duces, ad obtinendâ præsidii maria, destinauit. ipse cum nauibus aliquot, in quibus erant Lusitani circiter mille, Malabaricam oram sibi tuendam desumpsit. Profectus Cocino, circa initium Februarii mensis anni millesimi quingentesimi vigesimi sexti, Cananorè petiit. ibi, dū cōmeatus in classem imponit, subitò certior fit, Mahometanos è Calcutano emporio ad duodecim hominum millia intra Bacanoris fluminis ostium cum nauibus onustis latere, paratos ad exitum, quæ prima se se occasio nauigandi obtulisset. Ea re cognita, non dubitauit Prætor, quominus in angustiis deprehensos quamprimum inuaderet. Ergo sublatis anchoris eò contendit infestus. Res erat difficultatis ac periculi plena, non modò in tam dispari numero copiarum, sed etiam quòd contra omnem eiusmodi casum egregiè se se Mahometani munierant. Fluminis alueum de more fixis utrinque sudibus atque cancellis in arctum ita coegerant, vt singulis tantùm nauigiis aditus pateret. cæcos præterea sub aquâ,

veluti

veluti laqueos, idoneis abdidit locis, in quos illata ex alto nauigia sese induerēt; & munitionibus in vtraque ripa excitatis, crebra tormenta locauerant. Ad hæc, ex oppido fluminis cognomine, qui locus erat Narsinganæ ditionis, omnia illis ad victum necessaria suppetebāt: Hæc Prætor cum partim ab exploratoribus accepisset, partim speculatoriis nauigiis obeundo per se nocte sublustri norasset, submissis primū vrinatoribus, laqueos funesq; prætētos ab imo præcidi iussit: dein, sublato ingenti clamore, concinētibus vndique tubis, aduerso flumine subiit; præibant obtectæ centonibus & maioribus tormentis instructæ aliquot scaphæ, tum cætera nauigia simplici propter angustias ordine sequebantur. In ea cōspecta, illicō barbari vim omnis generis telorum emisere: quibus propter assuetudinem haudquaquam exterriti Lusitani, contento remigio ad ipsa munimenta succedunt. Ibi atrox & ambiguū aliquandiu certamen fuit, dum conferti & obnixi corporibus Mahomerani hostē descensu prohibere nituntur. Sed postquam imperu ex omni parte capto sese Lusitanus in mediam aciem saltu mittebat, & dextris gladiisque res geri cæpta est; tum verò iniecta formidine pulsi vndiq; barbari, & magna cum cæde præcipitē in fugā auersi, ac Prætor veritus, ne ab ira & cupiditate miles oppidum diriperet; & Narsinganum Regem, cuius tum in ditione Lusitani cōplures negotiabantur, alieno tempore prouocaret; vallo potitus receptui cani iussit, suosque à præda & ab insequendo vltra hoste cohibuit. Apotheca & diuersorium erat Mahometanorum in ipso portu, frugibus & merce pretiosa refertum. Eam apothecam Prætor & hostiles vnā lembos incendi iussit, octoginta ferè tormētis, quorum erant çnea pleraque, ex incendio ad classem abreptis. Neque, in magna hostiū strage, Lusitani desiderati plus quattuor. quo tristior acerbiorq; Calecutanæ ciuitati, atque ipsi præsertim Zamorino cladis nuntius accidit: vt, non retentæ quacunque conditione eum Lusitano pacis & amicitie, magis in dies hominem pœniteret. Ab ea victoria Prætor ad excidium Dabuli perrexit: quem in portum Mecanis negotiatoribus receptū dari contra fœdus cū Idalcane ictum, & præterea, armatas inde triremes ad oram infestandam egredi pro certo compererat. Appropinquati, nouus præses loci, quem Indi Tanadarem appellant, vnico nauigio prodiit obuiam supplex: & culpas omnes in eum, cui successerat, transferendo, seq; affirmado, vt oporteret, in fide officioq; mansutū, haud magno negotio Lusitani Prætoris mitigauit animum: & renouata pax, ita, si Dabulanæ biremes cum tormentis à præside traderentur, Eductæ extēplo omnes, ac traditæ. Et Prætor ex animi sentētia

Q 2

gestis

gestis rebus, Goam victricis classe contendit. Inter hæc, Ioannes Rex, Henrici Menesii morte nondum audita, quatuor miserat in Indiã naues, & cum iis noua successorum nomina, ac separatim ad Mexiam Questorem litteras, quibus erat in extremis, vt superioris temporis codicillos irritos duceret, & clausos obsignatosque, vt erant, in reditu ad se perferret, recentibus hisce vteretur, si forte Menesium è vita discedere contigisset. Eã clausulam Mexias, quæ Mascareniam sibi minus propitium fore suspicaretur, ad res nauandas arripuit. E regiis litteris ad consilium refert, quandoquidem vetera inania fecerit Rex, de nouis diplomatibus aperiendis quemcunque illa iusserint, hunc denique iustum ac legitimum India Prætorem fore. Hæc, præter omnium expectationem, à Questore dicta, magnos animorum motus fecerunt: ac ferme aduersis auribus (vti par erat) accepta relatio. Inter cæteros, Vasus Deza, Cocinensi arci præpositus, apertè disseruit, non modò superuacaneam, sed etiam perniciosam eam inspectionem futuram. Nuper declarato Prætore Mascarenia, per causam absentia, dignitate optimi & clarissimi viri haud obscurè impugnatam, superinducta contra omne ius fasque nouo successore. Cum inde certamen periculum ingens non sine causa timeretur, iurejurando ac promisso reddendæ aduenienti à Malaca prouincia, id periculum Dei benignitate discussum. Quid opus esse, certis & constitutis iam rebus denuo solui codicillos? & pessimo publico labefactam concordiam & pacè, cum tantù belli penè in manibus sit, cum tot vndiq; terrores immineant? Nam quòd huic actioni regia prætaxantur mandata, profectò si in tanta regionù distantia, cum Iohannis ipsius consulendi facultas desit, ad interpretationem regie voluntatis atque iudicii referenda sint omnia, nulli dubium esse debere, quin Mascarenia delatum è prioribus codicillis honorem, non quietis modò, sed etiam hominis causa ratum, inuiolatam ac proprium esse Rex iubeat. Id, vel ex eo apertè intelligi, quòd veteres codicillos ad se clausos atque obsignatos refert mandauerit, quos ille si vel apertos irritos omnino esse voluisset, id ipsum utique disertis verbis adscripturam fuisse. Proinde super sedendū hoc successionis malè auspicate periculo, noua Regis expectanda responsa, atque interim coniunctionem animorum atque consensus, quò vno maximè inter hostilia circa omnia Lusitanæ steteres, omni studio & cura fouendum. Maiori & meliori parti eorum qui aderant, admodum grata fuit oratio Deza: quinimmo ex oraculo missa videri quodammodo potuit. Siquidem paulo antè, Iohannes Rex à nauarchis, qui ex India illo ipso anno redierant, audita

morte

morte Menesii, & Mascarenia successione, veritus, è missis ad Mexiam quas dicebamus litteris, ne quid controuersiarum existeret, Petrum Annum Gallum cum nauigio expedito submiserat ad ea reuocanda mandata, & Mascarenia nominationem sua auctoritate firmandam. Sed Annius, nondum tempestiuo ad nauigandum mari profectus, superato iam Bonæ spei promontorio, circa sancti Laurentii insulam naufragio periit. Inde, non ad liquidum explorata Regis voluntate, cum plerique ex æquo & bono agentum, & cauendas omnes discordiæ causas prudenter monerent; Mexiam tamen, paucis assentientibus, omne id periculum in se recipiendo, premendoque verbis iis quæ retulimus ex epistola Regis, peruicacia & obstinatione tenuit, vt nouissimi codicilli consulerentur. In primo loco Prætorem declarabant Lupum Vasum ipsum, qui secundum in priore nominatione tenerat. itaque elatus hoc de se iudicio Regis, pro fiduciaria legitimam ac propriam sibi vindicare Præturam, & ad arcendum honoris aditu Mascareniam, si promissa repetere instaret, omnia præmoliri constituit. Ea re multorum animi grauer offensi, nonnulli etiam Vasæ imperium detrectare palam ausi. Interea de interregno, & Mascarenia successione, deque vicaria Vasæ munere, Malacam litteræ nuntiique perueniant. Et satis comperta re, vtriusque India Prætorem Mascareniam ritè consalutauerant socii coloni que. proinde, ne quid se absente respublica incommodi acciperet, maturadum ratus Mascarenias, Malacæ Georgium Capralium præfecit: ipse, non expectata motione quam vocant, reclamantibus naucleris citeriorem Indiam petere intendit. neque impunè cessit illi temeritas. ad Pulo puarem insulam tenuit primùm. ibi dum stat in anchoris, subita procellæ vi, malo diffracto, lacerisque armamentis, panè submersus, Malacæ retro, vnde abierat, redire coactus est. Natus ad res gerendas, & gloriæ in primis appetès erat Mascarenias. Ergo, dū annuarius recurrat Eurus, ne frustra interim tempus absumeret, quod parum feliciter Georgius Albuquerque antè tentarat, hæretem lateri tyrannum Alodinum oppugnare, & receptaculum piratarum insulam oppidumque Bintanum omnibus moris parat excindere. Fortè tum Malacæ substituerant præfecti aliqui Lusitani, Borneum insulam alii, alii Molucas, alii Somatram ipsam Regis iussu petentes. Hisce non approbantibus modò expeditionem, sed etiam operam suam in id ipsum enixè offerentibus, Mascarenias variæ formæ naues vnde viginti cōtraxit: & Lusitanis trecentis, Malacensibus ferme sexcentis impositis, ad Bintanum vela fieri iussit. Alodinus ad eius classis famam pontem urbemque nouo præsi-

præsidio & munitiõibus auxerat, venenatis tribulis circumqua-
 que dispersis, plurimisq; tormentis ad idonea loca dispositis. præ-
 terea, quã acerrimè defixis in imo longuriis, tignisque in lapideis
 molares impactis, vt pōdere ipso detinerentur, obstruxerat portus
 & super hæc, opem à propinquo regulo Panensi petierat. Lusitana
 classis, ob naturam vadosi maris & frequentes insulas, cum tardè
 admodū nauigasset, ante ipsam Bintanū denique in anchoris con-
 stitit. Inde præmissus ad omnia contēplanda cū speculatorio nau-
 uigio Eduardus Coelius, retulit, fauces portus, nisi euulsis cæcellis,
 omnino esse impenetrabiles. porrò descēsum ad urbem planè ex-
 itiabilem fore; ad eò locū & præaltis munitiõibus, & crebris tor-
 mentis, & omni apparatu bellico tutum videri. Hisce rebus per-
 motus Mascarenias, vallum omittere, pontē ipsum, (vti Albuquerque
 olim in expugnatione Malacæ) admota celsiori naui, & repa-
 gulis per vim extractis, adoriri decreuit. Ad eam rem, eximie for-
 titudinis nauarchus deligitur, Franciscus Serranus Eborensis,
 Lusitani propugnatores cum magno tormentorum numero adde-
 ri quinquaginta: & nauis, partim validis asseribus pluteisq;, par-
 tim etiã culcitris & gossipio, quæq; alia sunt missilibus eludēdis,
 egregiè recta. Hisce mandatum, vt ostio repurgato, & faucibus ve-
 cunquē patefactis, pontem inuaderent: laborantibus in tempore
 subsidiū affuturum. Tum, ad breuia vitanda, catures duo, biremitū
 instar, prætentatis canalibus, nauem remulco trahere iussi. Primus
 labor aperiendi aditus fuit; adacta ad imum tigna, immisissis ducta-
 riis funibus, ergata conuellere nitentur, eo quidem impetu, vt
 nonnulli præ nimia contentione sanguinem euomerent: atque vt
 initia sese dabant, multorum dierū id opus proculdubio fore ap-
 parebat. Dum huic vni rei, in orbem succedentes alii alijs, dies no-
 ctæ sue dant operam, noua repentè ab alto conspicitur classis. tres
 & triginta erant lanciara à Panensi regulo missa: quibus, præter
 varios commeatus, duo circiter hominum millia vehebantur. Ea
 re animaduersa Mascarenias, ne si propius accessisset, elatus recē-
 ti subsidio Bintanius confestim erumperet, ancepsiq; prælio Lu-
 sitani postmodum vrgerentur; anteuertere, & cum parte copia-
 rum ipsemet quã longissimè obuiam ire Panensi decreuerat: sed
 præfectorum dein precibus victus, ne se temere in discrimen obij-
 ceret, Eduardo Coelio cū laciariis quatuor, calaluziis quinque (eius-
 dem ferè magnitudinis vtraque actuaria sunt) id negotij dat. ipse
 ad exitum portus tuendum cū cætera classe subsistit. Barbari, quã
 quam multitudine superiores, tamen & oneribus impediti, & à
 tormentis imparati aduentabant, seminudo corpore, sagittis ma-
 xime

ximè freti. Ergo, uti propius ventum est; primum bombardæ fragorem & radiantia fulgetra non tulere. Perterriti, aliquot suorum amissis, turpem in fugam extemplo auertuntur; & hærentibus tergo Lusitanis, lanciarum viginti tres, ad proximam insulam directis proris, in littus eiectione, & certatim exsidentes barbari; nullo nisi vitæ respectu, omnibus ferme relictis rebus, hac illacque dispersi; relictique, cum insulam tenere nequissent, contento cursu prælati, nocte iam imminente, per tenebras euaserunt. Coelius, haud parua sine vilo suorum sanguine parta victoria, relictas ab hoste lanciaras cum ipsis oneribus ad Mascareniam cum ingenti gratulatione perduxit. Inter hæc, quod ad transitum satis esset ostio patefacto, Serranus, attracta remulco naui, ad frontem valli processerat. hic verò longè acrius desudandum Lusitanis fuit, dum ingruentem ab latere missilium vim excipiunt, atque alii recentia foramina raptim obturant, alii conceptas exhauriunt aquas, alii pauentem ad præteruolantium globorum sibilos, abdentemque se remigem, adhortantur. Magnus in primis vsus centonum & gossipij fuit: nec dubium, quin alioqui nauem, quamuis firmis compagibus tabulatisque munitam, creberrima pilarum grando pessumdatura fuerit. E tanto periculo elapsi diuinitus, quinto decimo instituti operis die ad pontem appropinquant: iactisque idoneo loco anchoris, in modum propugnaculi nauem ex omni parte stabiliunt. Tum verò indignatione atque ira percitus Alodinus furere, & suos incusare, quod in omnium conspectu claustris effractis, hostem ad interiora penetrare sint passi. Con festim è gentis consuetudine submissi, qui nando clam oras præciderent, ut in ipso fluminis impetu nauis in vada ferretur. Sed Lusitani, fraudè, iniectis ad anchoras ferreis catenis eluserant. Ea quoque spe destitutus Alodinus, euocatum è statione Laqueximenâ præfectum, lanciaras undecim raptim deducere, & cum quingentis armatis interclusam à cætera classe nauem inuadere iubet. Simul, ne quid interim Serrano auxiliij superueniat, custodibus edicit, quam intèrissimas pro vallo excubias agat, & vbi postulet res, tormèta sine vlla intermissione in prætereuntes exerceat. Vti imperauerat, factum. Laqueximena læciaribus momèto deductis instructisque, nauem petit infestus: ac nequicquam arcere conate Lusitano, circumuentam barbari à propra maximè ascèdunt: cumque abundante multitudine integri succederet fessis, & paucitate, & labore, & vulneribus fatigatos Lusitanos, capta iam propra, ad malum usque summouerant. Ibi Serranus grauior saucius, egregie dimicans cadit, & pro mortuo habitus, collectis deinde viribus, acrior in pugnam resurgit. Verum libero introitu,

irruentibus aliis super alios Mahometanis, nulla ope obfisti iam poterat. Cum in eo statu res esset, conspicuus Mascarenias e pratoria discursum hostium, & circumfulas naui lanciaras, atque ex ipso numero & vociferatione haud absurdè conjectans, praesidium in extremo versari discrimine, confestim Eduardo Coelio, & strenuis aliquot assumptis, in balancum, quod leuioris nauigii genus est, ad fallida misilia, defilit; ac nulla deterritus vi, pertinaci temore pulsus, praeter ipsas munitiones, nequequam ejaculantibus barbaris, ad locum certaminis appropinquat: disiectisque ignifera bolle de lanciaris, qua proximum est, conscendit nauem; atque ut propter ferum auxilium suis iamq; captis, ita vniuersum gaudium & requie attulit, neque ascendente (ad eum certamine occupati erant retrotrorsus dimicantium animi) sensit quisquam. recentes dein, resperantibus caeteris pugnam capessunt: neque ea diuturna vel ambigua fuit. Exterriti nec opinato aduentu hostes cessere primum, deinde cum dolor cadentis ad irritum rei ad rabiem atque ad iterandum certamen accenderet, caesi ad vnum quotquot nauem intrauerant, & e Lusitanis, (quod parè fidem excedat) in tanto sanctorum numero, ne vnus quidem amissus. Mascarenias, per summam fortitudinem praesidio seruato, magnam sibi ad omnes laudem & gloriam peperit. dein festinandum ratus, ne denuo barbari nauem adorerentur, vel rates, vt solent, secundo flumine ac vento cum ignibus ad incendium immitterent: adiuuandi ratione vires, & rei sine mora perficiendae, tale consilium expedit: Duas, praeter amnem, ferebant ad pontem viae: alteram, qua vrbs condita est, munimentis & custodiis obtinebat hostis: altera, propter vligines & paludes, inaccessa & clausa putabatur. hoc ipso itinere, quo minus erat suspectum, Mascarenias noctu pontem aggredi statuit: atque vt ab eius rei sensu quàm maximè Mahometanos auerteret; quasi à vallo vrbi inuasurus, ab ea parte pluteos erigi, vineas agi, & tormenta aliqua collocari iubet: inque hac statione primis tenebris Sanaiam praefectum Malacensium, cum quadraginta Lusitanis, & cum auxiliariis collocat. iis mandat, vt cum primum à ponte micantes viderint flammam, confestim clamore sublato, continentibus tubis, tormenta displodant, & quam tumultuosissimè ex eo loco oppugnationem ostendent, hostemq; inde omni ratione distineant, ipse cum caeteris Lusitanis, obseruato maris recessu, primae vigiliae silentio, tria millia passuum a ponte, diuersum in littus egreditur. inde per renacem limum atque voragines ingenti labore eluctari, cum alibi umbilico, alibi humeris tantum exstarent, integras tamen accedentes haud sine miraculo vires a pontem attulere. Quarta ferme

erat vigilia, quę gratissime quietis hora est: & peruigil in naui Sarranus ad incendium ollas ę composito paratas habebat. ijs Mascarenie iussu in castella coniectis, simul ex arida materia splendor eluxit, & in id ipsum intetus ę cōdicto Sanaia, clamore tolli, canere tubas, & cum horrendo fragore, globorum vim in munitiones emitti iubet. Dum simulato p̄lio Malacēses Laqueximena egregie cohibent, & in eum vnum locum ex omni vrbis parte concursus fit; interea Mascarenias cum suis castelli portas & claustra perfrerant. Inde p̄lio in vrbe illato, cū cedes multis iā locis fieret; trepidi ad Regē conuolant ciues: hostem intra mœnia grassari cum fetu renuntiant: ille, inania videlicet ex inconsulto metus ratus afferri; pauidos ac tumultuantes cum iurgis increpat. Neque fuit fides, donec ipsa lux vniuersam aperuit cladem. Tum verò Alodinus, conscenso properē elephanto, fugā arripuit; & mox insequentem a tergo hostem extimescens (namque Lusitani, omīssa in p̄sens p̄da, vnū tyrannum petebant) ad pedes, ne dignoscere- tur, degressus, densas primū petiit siluas: dein, parum tutam ratus insulam, occultis itineribus ad mare se contulit, atque ad Vgetanam cōtinentis orā transmisit, ibi, diuturna aegritudine & morbo, vt Mamudius olim pater, absumptus est. Lusitani interea, dimissis per omnes insule partes, qui tyranno indagando, & comitibus ipsius excipiendis insisterent; Bintanū oppidu, casō aut dilapso p̄sidio, diripuērant iure belli; neque contemnendam, cū ę reliquis relictis, tum verò ę regis aedibus p̄dam exhauserant. tormenta insuper, & quidem aenea pleraq; reuecta omnino trecenta, quorum non pauca Lusitanis Alodinus ademerat. Propugnaculis dein ac munitionibus ignes inieci, triduoque omnia profus absumpta. Sub hac, pulsus quondam ab Alodino dynasta Mascareniam victorem adiit supplex: ac tyranni questus iniurias, non modò pacem impetrauit: sed etiam in solium restitutus est legibus ijs, vt Ioanni Regi annum persolueret vectigal; arcem que aut propugnacula non nisi ex auctoritate Lusitani Prætoris exstrueret. Per eosdem ferè dies, haud contemnendæ rei spes, cæterum inani successu, Lusitanis affulit. Sunda est oppidum Iauæ maioris, ad Borealem plagam, Somatranis littoribus obiacens. id oppidum, præter maritimas opportunitates, agro est etiam cū aliarum frugum feraci, tum verò egregij piperis. ei tum oppido Mahometanus dynasta imperabat: is, finitimo bello cū valde premeretur, coactus inops ad potentiores confugere, oratores opis imploranda ad Mascareniam destinarat: ac simul idoneum Lusitanis apud se locum & exercendo mercimonio & arci adificande promiserat.

Q

rat,

rat. Mascarenias, legatis comiter acceptis & confirmatis, peracto demum Bintanensi bello, Fraciscum Salam cum aliquot nauibus, & præter aliam turbam, Lusitanis trecentis misit, nimis lentum perditis iam rebus auxilium. quippe hostes interea Sundam expugnant, locumque operibus nouis & valida militum custodia sepherant. At Lusitanos, à Bintano profectos, in conspectu præter Sundæ atrox tempestas oborta dispersit. Lembo etiam vno ad terram alliso, circumuenti à barbaris & cæsi triginta, nequicquam inspectante ac miserante procul Eduardo Coëlio trierarcho; inde hostilia esse omnia patuit. Et Sala, collectis in alto nauibus, cum ad Sundanum littus tandem appulisset, vi armisque descensione prohibitus, Malacam re infecta redire coactus est. Cæterum capti Bintani fama in primis læta cum vniuerso nomini Lusitano ac locis accidit; tum iis præsertim, qui Malacensem oram incolebant. magno quippe eorum detrimento, Bintanii prædones, non mare solum infestum, sed omnes circa agros iam diu fecerant. Et Mascarenias, insignis gloria militari, Malacam reuectus, maturo iam ad eam nauigationem Oceano, citeriorem Indiam petere intendit; ignarus quid, post priorem successionem, è regis litteris accidisset; ac minimè dubius, quin aduenienti sibi Vasæus, vti receperat, illico prouinciam traditurus esset. Ergo, Malacensi re constituta, & iuncto vel renouato cum vicinis Regibus fœdere, Mascarenias à Chersoneso cum aliquot rostratis maioribus profectus, præter Gangeticum sinum, Cori promontorium superat; flexoque in Septentriones cursu, Colanum applicat primùm. Ibi à Lusitanis negotiatoribus Prætor honorificè salutat, acta Mexiæ, & occupatam à Vasæo prouinciam graui cum dolore cognoscit. Neque tamen idcirco despondet animum. Experiundi causa Cocinum prouectus, qua tū in vrbe Mexias agebat, cum egressum è nauis & introitū in urbem peruicaciùs tentasset, concitante populum Mexiæ, vi & armis ad naues, haud sine damno vulneribusque, repellitur. Perculit grauius ea res insolentem injuriæ virum, nec deerat suosores, qui ad contrahendas vndique copias, & vlciscendam injuriam accendere niterentur. At ille, de communi salute sollicitus, ac memor moderationis eius, quam Alphonfus Albuquerque in re simili præstitisset, iracundiæ temperare, & jure potiùs quam ferro cum inimicis disceptare constituit. Ac primùm reposcepti Regis nomine classem cum nauali instrumento Mexiæ tradit, vno dromone contentus; inde ad Cananoris arcem delatus, cum à Simone Menesio præfecto non nisi priuatus admitteretur, omni non modò vi, sed etiam minis ac verborum atrocitate sapienter abstinuit: ipso

quin

quin etiam dromone sociisque relictis, cum cature vnico, amicis duobus, toridem pueris, Goam ad Vasæi colloquium rectâ contendit. Vixdum eò perlatum erat, aduentare Mascareniam, cum ab amicis & necessariis ipsius, magna & inter ipsos & cum aliis gratulatio facta: facileque apparebat, simulatque præsentis Mascarenia copia foret, consensu maxime ciuium partis, coactum iri Vasæum vel magistratu sese abdicare, vel certè rem totam bonorum cognitioni arbitrioque permittere. Id ipsum veritus Vasæus, Antonium Sylueriam & Simonem Mellum, propinquos suos, cum magno numero nauium ad custodiendas fauces Goani portus celeriter mittit: iubetque, appropinquanti Mascarenia denuntiare, in Cananoris arcem extemplo sese recipiat, ibique se ad Vasæi nutum in libera custodia fore cum iurejurando promittat: atque inde Goam sua postulata litteris consignata transmittat: id si voluntate abnuat facere, constrictum vinculis Cananorem asportent. Nil recusatum à Vasæi cognatis. Perinde ac si hosti occurrèdum foret, ita quàm maximis coactis copiis, maritimos aditus occupant. vbi Mascareniam adesse nuntiatum à speculatoribus est, præmissi confestim qui missilibus vela submittere cogerèt: dein Vasæi exposita mandata cum minis. Et Mascarenias quidem, quominus antennas honoris causa demitteret, non recusauit: vt verò Cananorem se rediturum, atque ibi in custodia sponderet futurum, adduci non potuit. Vnum illud enixè petebat, vt inermi sibi urbem intrare, & cum Vasæo coràm disceptare permitterent. Hæc identidem expostulanti, Regisque imploranti fidem, clarissimo viro, per summam indignitatem injecti compedes: atque ad Cananoris arcem asportatus, Simoni Menesio præfecto adseruandus cum iurejurando committitur. duo item comites Mascarenia, ab eius complexu Goam abstracti, & pariter in vincla catenasque coniecti. Hisce actionibus, quòd magnam partem ciuitatis admodum offenderent; Vasæus publicæ salutis & otii causam prætexebat; videlicet, ne per Mascarenia introitum, ab rerum nouarū cupidis & factiosis hominibus, tam alieno tempore, tumultus excitaretur. Sed frequentes hominum cætus & voces cohiberi nequibant commemorantium Mascarenia cum egregia merita virtutesque, tum verò causâ bonitatem, qua fræctus nihil nisi jus posceret: cum Vasæus interea, nimirum ex conscientia sibi diffidens, grassaretur armis, omnique ope iudicium subterfugeret. Eiusmodi sermonibus (neque enim erant obscuro) permotus Vasæus, insignes aliquot è Mascarenia fautoribus in carcerè trudit. Nihil tam aut infirmū aut fallax, quàm humana cõsilia. Quod vnicum remedium opprimendæ sedi-

tioni

tioni putarat fore, hoc ipso vel maximum excitauit incendium. Namque vt eius rei fama peruasit Indiam, (adeò lenibus medicamentis gaudent homines; tristia & acria & aspera detestantur) ex templo alienati à Vasaëo multorum animi; & Mascarenias occasione capta, per litteras & coràm deplorando calamitatem suam, memorando æquitatem postulatorum, querendo injuriam, & vim, & fauoriam inimici; non Simonem modò custodem, sed alios quoque complures in causam traxit. Ita, paucis diebus, non sine extremo discrimine rerum, duas in partes Lusitanum nomen omne disceserat; vltimamque dimicationem dubio procul adesse apparebat. Hic è spectatoribus, amici sociique, miserari gentis vicem, quòd in tanta paucitate, quas vires ad imperium vel tuendum vel profèrdam conferre oporteret, eas per intestina dissidia in suam ipsi cladem perniciemque conuerterent. iniqui verò atque inuidi ridere amentiam, quòd remotissimis in regionibus, cum tot vndique pericula circumstarent, adeò certamen prauum imbibissent animis; vt neque patrii soli recordatione, (quæ populares homines peregre deprehensos, admirabili quadam suauitate conjūgit) neque communi metu, quod firmissimum amicitiaë vinculum est, ab lerali peruicacia flecti ad æquitatem & concordiam vlllo modo possent. Hostes verò, tam præclaræ occasione delendi funditus Lusitani sanguinis, haud quaquam indormiebant. Inter alios Calecutanus, tum veteribus odiis, tum recenti incitatus damno; nouam classem habebat paratam, vt vbi sese vnus corporis duæ acies ciuili bello attriuissent, ad reliquias ipse conficiendas accurreret. Neque fefellissent hominem cogitata; nisi propitiatus piorum prece Deus, Vasaëi mentem ad saniora consilia reuocasset. Quippe cognito præter cæteros, Simonem quoque Menesium, & Solam Caiuli præfectum, sese ad Mascareniam aggregasse; tandem extimuit, secumque agi de iudicio est passus. prima conditio disceptationis fuit, vt ad causam vsque cognitam, vterque pro priuato se gereret. dein, comitantibus vltro citroque internuntiis, (nāque ipsi congressum inter se, ne mutuo conspectu recrudescerent iræ, consultò vitabant) arbitri electi tredecim. qua item in re Mascarenias haud parum de suo jure decessit. siquidem cunctos è Cocinensi colonia creari est passus, quā sibi vel in primis aduersariam senserat; eo confessu, neminem fefellit quorsum euasura esset res, arbitri, tum conscii sibi quid de Mascarenia meriti essent, tum etiam Mexiæ priuatis de causis obnoxii, intra paucos dies adjudicata Vasaëo Prætura, Mascareniam primo quoque tempore in Lusitaniam redire iusserunt. Insigni infamia id iudicium fuit, neque ex altera factione moderatius

deratus

Meritiùs pænè quisquam eam rem tulisse fertur, quàm ipse cui
 facta erat injuria. Sed non diuturna Vafæo latitia mansit. Namq;
 Ioannes Rex; coràm audito Mascarenia, Cocinensium acta rescidit;
 liteq; insuper æstimata, Vafæum Mascarenia aureorù millibus
 ferè viginti damnauit, quantum ex honorario Præturæ per bien-
 niū ceperat. Simul, ne quid in posterum simili de re controuersia
 oriretur, ab Rege decretū; vt in codicillis, vbi res postularet, ape-
 riendis; cuius nomē exisset, hunc, si pèt id tempus vltra Cori promō-
 torium, vel cis Diu, (qui vterioris Indiae ferme sunt limites) vel
 publicæ vel priuatæ rei causa abesse contingeret; eius, in eiusmodi
 successione, ratio nulla haberetur. Hunc exitum habuit lis, quæ
 Lusitanam rem in extremum pænè discrimen adduxerat. Interea
 Vafæus, vir, si commune malum, imperii cupiditatem, demas, haud
 quaquam improbandus, amoto æmulo, ad componendas res, ar-
 mandamq; aduersus imminentia bella prouinciam, intendit cu-
 ras: ac primùm, omnibus qui Mascareniam securi erant, veniam &
 obliuionem præteritorum indulgit. Dein Antonium Mirandã cum
 sex rostratis maioribus, vna longa naui, & biremibus aliquot, &
 armatorum mille præsidio, ad Erythræa ostia; Simonem Mellum
 cum modica manu ad Maldiuas insulas; Ioannem Dezam cum vna
 tiremi, lembis sexdecim, ad Malabaricam oram obtinendam,
 & alios, prout exigebat res, in alia loca dimisit. Dum apud Indos
 quas dixi turbæ sedantur, ad Molucas interim haud minùs atrox
 ac detestanda incidit res. In eius emporii præfectura Garzias Hen-
 ricus Antonio Britto successerat. Is, & belli tædio fessus, & pau-
 citate suorum adductus, Tidorensi regulo expetenti pacem dederat
 in has leges, vt intra sex menses, tormenta, & alias res omnes per
 bellum Lusitanis ablatas, nec non fugitiua mancipia redderet. Læ-
 tus optata pace Tidorensis, id laborabat vnum, quomodo perpetuam
 eandem ac stabilem faceret. In hac deliberatione versanti
 optimum visum est, Cacilè Aroeziū Ternatensem, cuius suprã me-
 minimus, quam artissimò necessitudinis vinculo sibi coniungere;
 quòd is cum apud populares opibus, tum apud Lusitanos gratia &
 auctoritate plurimum valeret. Ergo per fideles internuntios, cum
 egregiæ cuiusdam voluntatis testificatione, Aroezio filiam in ma-
 trimonium offert. Id Garzias interpretatus ad labefactandam ip-
 sius potentiam haud dubiè pertinere; omni conatu dirimere at-
 que impedire nouam affinitatem instituit. Ad eam rem aptius oc-
 currit nihil, quàm arrepta qualibet occasione recentia fœdera sol-
 uere, & eodem Aroezio adiutore, quæ natura leuissimum & quie-
 tis inimicū nosset: Tidorensibus arma quãprimū inferre. Cùm hæc
 senten-

sententia placuisset; exemplo per legatos ab Almanfore ex conditionibus efflagitare institit cum cæteras res, tum verò tormenta quippe quorum partem ex insula abesse, atque haud ita facile restitui posse intelligeret. Ad hæc regulus benignè respondit; necdum exiisse diem in fœdere præstitutum, & sibi nihil maiori esse curam, quam ut omnia sua Lusitani recipiant. Et cæteris quidem in rebus non magnam fore cunctationem. tormenta se aliquot Bactianis regulo commodasse: ad ea exigenda reuehendaque spatio esse operum veruntamen daturum se operam, ut ad conditum tempus Terrete cuncta sistantur. interim se, præter cætera incommoda, morbo etiam implicitum teneri: petere ab Garzia, & rogare pro reconciliata gratia, moram eam boni consulat, ac simul, ut medicum aliquem ad se mittere ne grauetur. At ille, minimè patriis artibus cum se excusatione accipere simulasset; medicamentarium, nescio quomodo à suo comitatu submitit, is, è condito videlicet, nihil minus morienti ægroto venenum pro pharmaco miscuit: ex quo paucis diebus, per speciem ægotationis fraude utcumque celata, decessit. De functo regulo magnus in vrbe luctus fuit, magna perturbatio rerum omnium. Eo acrius Garzias mœrentibus ac perculsis instare, & nisi tormenta exemplo restituant, denuntiare bellum. Ad ea Tidoreses coacto egre concilio respondent: orbam ciuitatem in summa tristitia & mœrore versari. Almanforis insepultum adhuc jacere corpus; id ubi terræ mandarint, ac iuxta suo Regi persoluerint; nihil habituros antiquius, quam ut Lusitanis omni ratione satisfaciant. Hæc demissè ac suppliciter agebant ciues: & status erat rerum, qui vel ferrea pectora lenire ad clementiam posset. At verò Garzias, vno tantum interposito die, nauibus ad Tidore accedit, paratas ad eandem & rapinam copias cõfestim exponit. oppressi oppidani exterriti diffugiunt. Ille desertam inuadit urbem, cõtra omne fas diripit, direptam incendit. Nihil eo facto grauius ad vicinorum aures accedere potuit. Ex eo tempore cum à cæteris littoribus, tum à Bactiano præsertim, Lusitani minis armisque procul haberi cœpti. Sub eodem tempore, ab Hispali naues quinque ad Molucas intenderant iter, ducibus iis, qui Magalianis è comitatu supererant. Eæ, nõdum probè explorato cursu, variis casibus dissipatæ sunt. optatos portus vna tantummodo oneraria tenuit. Martinus Ignatius Carquicianus præerat, homo Cantaber, cum propugnatoribus ferme trecētis. Is, cognita Tidorensium clade, destitutam insulam summa accolarum voluntate occupauit ac muniit. Inde inter Ignatium & Garziam, cum cõtestationibus minisque nuntii commeari. Molucensè emporium ambo sibi iure finium asserabant, & alterum vterque excedere

ex iis locis, ac nihil eius negotiationis iubebat attingere. Ex hoc,
 iurgiis primū, tū etiam prælio leui certatū est. Postremò induciæ
 factæ, quoad ea de cōtrouersia suum vterque cōsuleret Regē. Vix
 dum externi quietuerant motus, cū inter ipsos Lusitanos terra
 visū, fēda relatu, exorta dissidia. Georgius Menesius, successor Gar-
 zię, Ternatem aduectus; inter cætera illud habebat ab Indiæ Præ-
 tore mandatum, vt Garziam in reditu per Borneum insulam cur-
 sum tenere, iterque illud explorare iuberet; quod multo compen-
 diosius Molucas à Malaca petentibus esse diceretur. At Garzias,
 qui ad Bandam insulam (qua verus erat nauigatio) vnà cum aliis
 instituta mercimonia dudū haberet; percussus nec opinato Geor-
 gii præcepto, varias excusationes afferre, tetgiuersari, denique
 omnia malle, quàm negotia priuata relinquere. Et Georgius, ne
 contra virum pertinacem cum suæ dignitatis iactura diutius ten-
 deret; Garziæ loco Vascum Laurentium, virum egregiè for-
 tem ac fidelem, cum vna caracora, quod nauigii Molucensis est
 genus, ad ea compendia perquirenda proficisci iussit. Hoc inter
 Garziam & Menesium simultatis initium extitit. Per eosdem dies,
 Ioannis Regis nomine edictum est, quoniam in stipendia militum
 & arcis munitionem magni sumptus fierent; ne cui omnino, præ-
 ter apothecæ regiæ curatores, aut cōmendi ab incolis caryophyl-
 li aut externis venundandi esset jus. Inter ipsos autem curatores, &
 magistratus vrbis, conuenerat pretium, quo ne plurius vel optimæ
 fruges Regi constarent. Id monopolium ægre admodum passi Lu-
 sitani, quippe qui mercaturæ impensius multo, quàm militiæ insi-
 sterent. Ergo per summam impudentiam contemptis edictis, vnus-
 quisque venditores ad se priuatim allicere, vberiore offerre mer-
 cedem, nullam regii quæstus aut publicæ vtilitatis rationem duce-
 re. Aduersus ea Menesius, monitis, precibus, minis, aliquandiu
 niti: sed posteaquam se frustra conari, & cupiditatem imperio po-
 tentiorem animaduertit; suo periculo sapiens esse diutius noluit:
 remissa paulatim seueritate, cæterorum exemplo suam ipse quo-
 que rem agere aggressus est. Inter hæc, Martinus Ignatius Castella-
 norum dux è vita migravit. in eius locum suffragio militari suffe-
 ctus Fernandus Turrianus indignari cepit, suæ cohorti leges di-
 ctas à Lusitano; virosque fortissimos, emenso per tot pericula tan-
 to pelagi spatio, in aliena terra sedere otiosos. Cū eadem alii fre-
 merent, & apertè vociferarentur, vi atque armis hostem inde pel-
 lendum, Turrianus de communi sentētia rupit inducias; exstructa-
 que & ornata biremi hostiliter insectari Lusitanos instituit. Con-
 tra hoc malum Menesius vti pari magnitudine actuariū sine mora
 pararet,

pararet, cū aliunde, tum ex inchoato Garziæ (necdum enim ex ea regione discesserat) iunco, fabros pro imperio accersit. Id Garziam non necessitate, sed odio ac maleuolentia factum ratus, exemplo ad amicos refert. in iis erat mysta quidam, consors eiusdem negotiationis, (adeò sacratas quoque mentes amor pecuniæ delecto sensu detorquet) cui, modò ne sordidū lucellum amitteret, nihil erat pēsi quid faceret dicerēve. Huius maximè instinctu Garzias, indignum facinus clamitans, profectiōnē suā sine causa impediri, naualia, ubi tum præfectus agebat, perit infensus: abductas operas reposcit, iniuriam, acerbè ac vehementer exostulat. Menesius contra; & iure factum tueri, & ipsas temporum difficultates obtendere. Eam excusationem cū alter haudquaquam acciperet, magis magisque accensi ambo: & inrer altereationem protractus intemperantia linguæ, Menesius Garziam insanum appellat. Ad eam verò vocem Garzias adeò exarsit; vt stricto gladii capulo audaciùs quàm priuatum hominem decet, præfecto cum maledictis intenderet minas. Còcursu dein hominū facto, sedata rixa, tum verò Garziæ sectatores laudare constantiā viri, suadere vt in incepto persistat, suorum laterum, si periculū imminet, oppositus polliceri. Contra Menesiani, Garziæ facinus & impudentiam exaggerare verbis, pessimi exempli rem nulla mora interposita vindicandam, & seditiosi vnus capite sancendum imperium dicere. Hinc rationibus adductus Menesius, missò viatore Garziam citat. qui ille spreto cū in super vim pararet, iusto dolore commotus Menesius, tormenta ex arce ad ades Garziæ diruendas obuerti iubet. Minuit non nihil ea res ferociam viri. & abiectis in præsentia pugna consiliis, (sic tamen vt in voce vultuque contumaciā cerneret) contemptim obit vadimonium, atque inde semet in custodiā dat. Hic amici & fautores Garziæ, licet factum ægerrimè ferrent, tamen quieuere aliquādiu, rati fore, vt ea satisfactione lenitus Menesius iras poneret, solutoque Garziæ tandem aliquando cū suis proficiscendi faceret potestatem. Sed longè eos fallebat opinio. Vim sibi propemodū illatam, & imminutam in sua persona maiestatem regiam fremēs præfectus, apertè iactabat, sibi certū esse, primo quoque tēpore vincū Garziam ad Prætorē Indiæ mittere. Ab ea sententia cū à familiaribus deduci non posset, deprecator adhibitus Aroezius ipse, ex quo vel maximè tum Lusitani pēdebant, nihil omnino impetrauit. Tum Garziani, præcipites iracundia, cōspiratione facta, consilium capiunt amentia plenum; vt hostes vltro ad urbem aduocent, iisque vrantur adiutoribus ad opem victo ferendam. Eo terrore percussus Menesius, ne per domesticas

dissen

diffensiones portam externo aperiret hosti, occupat eam ipsam re
 sui beneficii facere. Garziam per communes amicos leni castiga-
 tione monitum ne pertinaciam adderet culpa, hortatur ut cōdo-
 natis Regi optimo inimicitias, bona fide secum in gratiam redeat:
 quo in summa rerum difficultate, communi animo viribusque, rē-
 pub. à Castellano defendant. Haud incassum hortatio adhibita.
 Victos nec opinata clementia & comitate Garzias agit gratias
 præfecto: si quid vel aliorum impulsu vel animi perturbatione de-
 liquerit, ignosci postulat sibi: & in posterum non Regis modò, sed
 etiam ipsius Menesii causa in eius potestate se se futurum esse con-
 firmat. Iuncte dein dextræ, & demptis compedibus, exemplo Gar-
 zias in pristinum splendorem est restitutus. Læta ea res coniuratis
 accidit, atque ob id ipsum à prodicionis incepto nefario destite-
 runt. Pungere mox cepit eosdem arctior in dies Garziæ cum præ-
 fecto concordia, nam ut ad Garziam tegendum adiuuandumque,
 ubi discrimen ingrueret, parati erant omnes; ita familiarem eius
 tum Menesio consuetudinem oderant, & consensum in bello cæ-
 terisque rebus administrandis: quippe quibus, militiæ deferendæ,
 atque ad suas cuique nundinas abeundi, spes erat vna, turbidæ res,
 & obstinata ducis vtriusque dissensio. Ergo communicatis iterum
 consiliis, reconciliatam nuper amicitiam denuo labefactare & cō-
 uellere omni ratione conantur. Varias primùm causas offensio-
 nerere aggressi, & ad alterum alterius confictas vel querimonias
 vel maledicta deferre. Vbi artibus hisce parum proficiunt, ad no-
 tum scelus adiiciunt animum. Æthiops erat quidam, præualens
 viribus, è Menesii domo: hunc ingentibus promissis adducunt, ut
 se ab hero ad Garziæ eadem sollicitatum esse mentiatur; ipsi dein
 rem per arcanos susurros, quasi mysterium tradentes alii aliis, ad
 Garziam denique detulere. Qua ille criminatione tamen cōmo-
 tus est, tamen adduci nequibat, ut inter mutua quotidiani conui-
 ctus officia, tam recenti præsertim ac tam illustri gratiæ reconci-
 liatione, tantum nefas a Menesio conceptum existimaret. Ast, ubi
 testis idem & index mādari malefici accessit Æthiops, enimvero,
 quasi certa iā re, Garzias & vultu & animo penitus crimen acce-
 pit, ac ratus in eo rem verti, vter facinus antecaperet, primò cōacta
 manu interficere Menesium cogitabat: dein veritus ne cædis eius
 inuidiā sustinere nō posset, comprehendere hominem, & vicissim
 in carcerem condere statuit, hortatibus id ipsum amicis; & asseue-
 rantibus haudquaquam defutura postmodum crimina ac testes,
 quibus premi reus, ac detineri, atq; ad extremum obrui posset: in-
 terea Garziæ, pro ipsius auctoritate, compositis ad arbitriū rebus,

R

quæ

quæ primùm nauigandi facultas daretur, ex residua copia non futurum, quem ad nouum vsque Regis decretum arci præponeret. Hisce, ita constitutis, in omnem occasionem rei bene gerendæ cuncti excubabant. Ac demum Garzias nactus opportunitatem, quod Menesius partem suorum ad Maquienum insulam cum Aroezio miserat, ut Castellanos ab eo commercio prohiberent, alios insuper ipse ad conuiuium in diem certum inuitandos curauit à Francisco Castrio quodam ex suis intimis, ad Tolocum, qui vicus à Ternate distat ferme quatuor millia passuum. Vbi ex dies aduenit, circa pomeridianas horas, quod remissionis & otii ferme tempus est satis, comperta custodum infrequētia, certos è suorum numero in arcem præmittit, qui præfectum lusu facitisque detineant, dein cū audacissimis aliquot ipse paruo intervallo subsequitur. Nulla in introitu difficultas fuit, quippe, assueto quotidie admitti; & tū de ferris planè stationibus, & ex patēte ianua clauibus incredibili concordia & securitate suspēsis. Eas coniurati detractas immitrūt serg, foresq; silēter ocludūt. Inde ad penetralia familiariter intronissi, accepta & reddita salutatione confidunt. Neque ita multo post Garzias Menesium alex intentam repente medium corripit: reliqui, pars duobus, qui fortè ibi aderant, præfecti ministris, ne vociferando tumultum excitent, ora manibus obstruunt, pars harentem in tergo Menesii Garziam adiuuant. Erat Menesius insigni corporis firmitate, ac tū vires addebat dolor, itaq; per summam indignationem exclamanti, lacertisque, & morſu, & calcibus diu multumque eluctanti, ægerrimè tandem vincula iniecta; & quod tutius adseruaretur, detractus in imā arcis turrem includitur. Garzias denuo præfecturam vsurpat. Ceterum neque eius rei sat probabilem in vulgus causam afferre poterat; & reputas apud se atrocitatem facinoris, iudicia nimirum & offensionem Regis extimeſcebat. Augebat sollicitudinem, quod Menesiani ad Maquienum, cognita præfecti iniuria, fremere, atque ad eā vindicandam propediem affuturi nūtiabantur. His anxius curis Garzias, haud inepto consilio venundandum ratus quod mox amissurus erat, Menesium alloquitur, iacentique & afflicto quas vult condiciones imponit, in iis, ut sibi ad profectionem (quando iuncus nondum esset absolutus) Petri Borellii nauem attribuat, liceatque sibi quos velit à Morlucis abducere. Ita Menesius è carcere missus, cū libertate gubernaculum recipit. Cōcio dein ab eodē vocatur. In ea conſione questus Garziaz perfidiam & latrocinium, condiciones omnes quippe coacto expressas rescidit: Garziam ipsum comprehendere, & eius bona publicare cupiit. Verū ille tormentis in arce confixis, ne

in abeu-

in abeuntem exerceri possent; arreptaque nauī, iam vela fecerat. Absentem ergo Menesius (quod reliquum erat vnum) perduellionis crimine condemnauit, totamque causam testato descriptam, ad Prætozem vrbis Malacæ transmisit; ac simul, fessis rebus auxiliū ab eodem expetiit. Dum ad Molucas, in tam variis ac peruersis hominum voluntatibus; alterno tanquam accessu recessuque æstuantia negotia Lusitana; interim ab aliis in alia regione præfectis multo commodius acta res est. Ad Longum oppidum non longè à Malacæ, Mahometani incolæ paucos primò Lusitanos, dein in insū à Malacæ præfecto ad eā rem cognoscendam Aluarum Brittum, trirēmi, quam ducebat, exutum, vna cum sociis occiderant. Ad eas vlciscendas iniurias denique profectus Martinus Correa, trirēmē recepit; ac magna cum hostium cæde captum oppidum concremauit. Et Ioānes Deza præpositus oræ Malabaricæ, secundā aliquot prælia fecit. Zabucis aut paronibus quadraginta octo cū magna Mahometanorum cæde potitus est. Idem, aliquot locis descensione facta, prædas abegit: vicos & villas exussit. atque exeunte demum æstate Chinacutiales Calecutanæ classis præfectus, quæ sexaginta paronibus & magna armatorum copia constabat, ab eodem Deza memorabili pugna victus, cū sese in mare eiecisset, inter enatadum è fuga retractus, haud parua dein mercede in libertatem est restitutus. Eadem æstate præter spem fuit otium ab Turca. Et Antonius Miranda custos Arabici maris, classe in stationes idoneas trifariam distributa, alias atque alias Mahometanorum naues cum oneribus pretiosis excepit; Armuziamque profectus, prædam in eo emporio vendidit. ex eadem classe Mirandæ, scapha vna Ciāulum petens, in manus latronum Diensium incidit, Lusitanū septendecim ea scapha vehebantur. Comprehensi omnes, gratum in primis donum Cambaiano Regi sistuntur. Ille Didacum Mesquitam ex eo numero, apprime generosum ac strenuum, à Christo ad Mahometem allicere blanda oratione conatus est. Id verò Didacus cū fortiter ac præcisè negaret, quin etiam vltro in pseudopropheta probra & maledicta ingereret, horribile dictu, in os hiantis bombardæ totus inferitur, cum grauibus minis, ni extemplo pareat, ignis ab tergo applicandi. Cū ne hoc quidem terrore de fide constantiaque decederet, variis tormentis excruciatu, in asperum denique ergastulum vna cum cætero comitatu coniectus est. Circa idem tempus ab Cocino profecta classis nauium ad quatuordecim, repentina procella, circa ostium Catuæ fluminis oræ Malabaricæ, ad terram alliditur. Laceris nauibus Lusitani cum ægre in littus euasissent, à barbaris aut capri aut hostiliter trucidati sunt.

sunt. Eo successu inflatus Zamorinus, ad pellendum maris possessione Lusitanum, nouam classem ornauit nauium vari generis centum & triginta. hisce prepositus Cutiales, vir & militie peritus, & magna insuper sanctitatis existimatione, quod paulo ante a Meca redierat, is intra portum Tetmapatanum copias continebat, ut in pretereuntem cum exigua manu Simonem Mellum, e ducibus Lusitanis unum, ex occulto imperu faceret. Ea re cognita Vasus Prator, quam interissima cura intra sextum diem rostratas maiores sex, lembos tredecim instruxit. Et Antonio Miranda, qui ex Arabia venerat, ad custodiam insulae Goae relicto, ad Tetmapatanum ducit infestus. Tu Cutiales, pro certo putas adesse Mellum, e portu rapim egreditur. Coeurlum acriter initio est, procedente dein pugna, Calecutanis (ut saepe alias) mira diuinitus incussa formido, tanto superiores numero nauium militumque, nulla parte certaminis pares Lusitano fuere. Interfecti aut capti duo circiter millia, parones triginta quinque abducti aut depressi, tormenta relata quinquaginta circiter e Lusitanis, diuina scilicet protegente clementia, plane desideratus est nemo. Inde magno sue geti decore parto, (in conspectu enim Cananoris urbis hac gerebantur, omni ad spectaculum effusa multitudine) Prator ad populandum Malabaricum litus victrici classe contedit multis ibi nauigijs repetino adueu subdite faces, palmeta succisa, mortales variis locis aut caeli aut aucti. Sed in Catua praecipue vicum, impositu eiusdem nominis fluminis, ab ira male accepta nuper naufragaturbe, sauitum est, ferro flammisq; cuncta deleta. Ab ea strage classis ad Porcam eiusdem orae processit. Locus erat opportunus, & abutariis a mari preclare munus. Et dynasta, qui patrio nomine Arel vocatur, praedatoris nauibus haud exiguas opes eo congeserat. Huius auaritia simul & inconstantia, quod ab Lusitanis paulo ante ad Zamorinum defecisset, Prator incensus exposito milite praeda edixit. Ea vero mercede proposita, nulla paludes, nulla voragines militari cupiditati obstiterunt, per vias & inuia cuncti enituntur. Et quod per eos forte dies Arel cum iuente in expeditione abierat, sine villo cerramine, quod vix optare essent ausi, ponitur oppido, atq; ad praeda securi discurrunt. In aedes Arelis praecipue impetus est factus, magna inde signati vis auri, & argenti, gemmarumque, & pretiosa ac peregrina vestis exhausta, ac praeuobiles feminae duae, Arelis vxor & soror, monilibus & margaritis regium in morem exculta, detractis ornamentis, in seruitutem abrepta, quibus Arel postmodum ingenti summa redemptis, ad Lusitanorum societatem & amicitiam precario redit. Ad ea populatione nauibus Goam redu-

Etis, à Francisco Pereria Ciauli præfecto nuntii trepidi cum litte-
 ris affuere, Diensem classem bene magnam in eo tractu vagari,
 Ciaulanam arcem per exiguo teneri præsidio, ni properè subuen-
 tum sit, ingens ab hoste periculum imminere. Aduersus eum
 terrorem extemplo Prætor naues variæ magnitudinis quinquaginta
 duas, & in iis duo millia bellatorum eduxit. Vbi Ciaulum
 est ventum, per exploratores cognoscit, hostem ad quatuor inde
 leucas abesse. biremes erant quatuor & sexaginta, milite, remi-
 ge, tormentis instructæ, Mahometanus Hali præerat. Contra
 eas copias Prætor, intentus ultimæ dimicationi, ab Ciaulo
 sub vesperam prodiit. Hectorem Sylueriam actuariis præposi-
 tum, oram quam proximè legere iubet, ipse cum maioribus na-
 uibus altum tenuit, classè diuisa, quo minus hosti pateret effu-
 gium. Atque illo die, tenebris iam imminetibus, nihil est a-
 ctum. pugna tantùm in diem insequentem edicta. & quoniam præ-
 cipua in dextris erat spes, mandatum nauarchis, ne tormenta in
 hostem emitterent, priusquam è propinquo manus conferere se-
 posse diffiderent. Præmium pronuntiatum, qui primus nauem
 hostilem inuaderet, aurei centum. Simul, quo magis propitium
 haberent Deum, peccata Lusitani per confessionem expiarunt. Vbi
 postera illuxit dies, ad Bombainum sinum, applicita promontorio
 Mahometana classis apparuit, cognito iam Prætoris aduentu, ad
 certamen parata. Triplex erat agmen. primum & medium mino-
 res præfecti, postremum Hali ducebat. Inde mutuo conspectu irri-
 tatis animis, vti ad bombardæ ictum est ventum, tormentis, quibus
 iam tum abundabant Mahometani, extemplo rem gerere. Lusita-
 nus, quemadmodum imperatum erat, superfedere iaculis, perque
 volitantes globos ac fumi nebulas omni conatu ad hostem appro-
 pinquare. Inter hæc, ne barbaro, si de more fugam arripere, ab-
 tergo receptus daretur, circumuecti silentio nauarchi octo Maini
 fluminis ostium occupant. & ex altera parte commisso prælio, pri-
 mus Antonii Fernandi lembus in hostilem biremem incitato re-
 migio illatus, durioris materiæ repercussu longè resiliit. ex eo lé-
 bo vnus Franciscus Barrius Paiua in ipsam biremen trāsilierat pri-
 mo statim incursum destitutus, cum telis vndique peteretur, tumul-
 tuosa pugna procellam, ad suorum vsque reditum, summa cum
 omnium admiratione sustinuit. Certatim dein transcensum ab
 aliis est. ac Barrio seruato, dum instant percussis, inter ipsam for-
 tē dimicationem sulphurei pulueris olla ex ipso carchesio decidit,
 conceptisque repentē flammis, tabularum omne à malo ad pup-
 pim cum superstætibus in mare proiecit inde sine labore, semiusta

biremi Lusitanus potitur. Neque minus acriter interim à Syluetia cæterisque conferta manu res geritur. Multi è barbaris aut in naues aut in ipsi fluctibus cæsi. Cæteri, vt inclinatam rem videre, passim in fugam effunduntur. neque multum in ea præsidii fuit. Maxima pars, intento ad Mainum amnem cursu, in stationem hostium incidunt: ita, ex vniuerso numero biremes in medio prehensæ quadraginta sex, cum omnibus tormentis in potestatem venere; flammis absumptæ tres; quatuor a Maino exclusæ, cum Nagotamen oræ Ciulanae subiissent, ab accolis Indis oppressæ. Hali dux ipso pugnae initio, posteaquam collato pede certandum animaduertit, diffusus suorum virtuti, præceperat fugam; ac primo flectere promontorium ipstitit; dein segni vento astuque reciprocante detentus, leuiore arrepto nauigio Tanaham, atque inde Bazainum oppidum petiit, fugientem biremes aliæ sex inter tumultum adeptæ. E Lusitana classe, iterato miraculo, non modo nauis, sed ne vir quidem vllus amissus. Quod si cui fortè incredibile videatur, Fernandum Lupium historicum interroget, (nam alii auctores nondum exstant) quippe is non solum æqualis eorum temporum fuit, sed etiam ad hæc ipsa commetanda Indiam sese consultò peragraffe testatur. Equidem, & ex aliis id genus euentis, quæ multa iam antè retulimus, facile adducor vt rem ita se habere concedam, & quæ in diuinam haud dubiè potentiam referuntur, non est cur humanis laudibus afficta videri cupiam debeat. Cæterum Diensibus audita clades, mistum pauore luctum ingenti fecit: constansque opinio est, si protinus ab Hali fuso Prætor Diu processisset, primò aduentu capi oppidum potuisse. Neque in eam rem Vasæo consilium aut animus defuit; sed partim successori aduentantis fama retardatus, partim intercessione minorum ducum atque obtreccatione deterritus, ommissa re, naues cum ingenti præda Goam reduxit incolumes. & quando foris aliorum culpa non poterat, domi certè, Lusitanam rem omni conatu promouere perrexit. Atque è portorio & scriptura multis iam antè fraudibus ac rapinis, magno commeantium bono, sublatis, deinceps in administrationem rei naualis toto pectore incubuit; vt paratas haberet successor maritimas copias, si, vt pro certo putabatur, ad expeditionem Diensem animum adiecisset. Ergo, adhibita diligentia, paucis mensibus classem ornauit, quantam rarò alias habuit Lusitanus, nauium centum & triginta sex, in quibus erant rostratæ celsiores quatuordecim, tiremes, quas vocant regias, sex celoces octo, dromones sex; biremes aut lembi, duo supra centum. Inde ad adificia & sarta recta conuersus, in Armuziant arce no-

num è regione portę propugnaculum extraxit, muros ac templū
 instaurauit. Ciuali, intimam turrem, vbi præcipua quæque adser-
 uantur, majorem in altitudinem extulit. portum, qua descensus in
 oppidum est, quadrato lapide muniit, & duo armamentaria faci-
 da curauit. Goæ partem mœnium ad mare versam expleuit, & ædē
 vr̄bis maximam dudum inchoatam absoluit, & Franciscanum cœ-
 nobium nouo tegulo operuit. Cananore puteum, de quo inter
 obsidionem acriter dimicatum fuisse docuimus, perducta fossa, ca-
 stelloque ad labrum fossę excitato, intra munimenta cōplexus est.
 necnon arcis mœnia labefactā refici, & præfecti domum & apo-
 thecam amplifiari iussit. Itemque Cocini quæ pars ad mare ver-
 git, armauit mœnibus turribusque, & alia nō pauca peropportunè
 ad eas munitiones adjunxit. ac demum, debitis militi trecētorum
 millium aureorum stipendiis cum fide & cum gratia persolutis,
 prouinciam optimè constitutam explicatamque successori Non-
 nio Acunia tradidit. Is, anno priore, magnis nauibus vndecim,
 & Lusitanis epibatis ter mille Olisipone profectus, magna parte
 nauium infortuniis amissa, circa Melindem aduersis tempestati-
 bus hyemare coactus erat, asperum littus & importuosum habet
 Melinde. tutior longè ad Mombazam statio. Ea statione prohi-
 bitus ab tyrāno, (ad quem ob id ipsum oratores præmiserat) expo-
 sito milite, sese ad oppugnationem parabat. Neque ausi certami-
 nis aleam subire Mahometani, raptim defosso quod pretiosum
 erat, vnà cum tyranno profugiunt. Lusitani sine sanguine oppi-
 dum ingressi, quod reliquum erat è supellectili cibariisque, diri-
 puere: atque exacta demum hyeme, ac refecto milite nauibusque,
 Nonnius Armuziam venit. Ibi, ex Ioannis auctoritate Rafus rector
 olim Zeifadini pueri, vir facinorosus ac subdolanus, in vincla conji-
 citur. Ea re commotus Bardadinus Rafi cognatus, is qui Bahare-
 num insulam beneficiario nomine obtinebat, ab Armuziano Rege
 desciuit, probabilem causam nactus, quod Rafus intra ædes regias
 fuerat comprehensus. quæ res tamen planè inscio acciderat Rege;
 tamen id ipsius injussu Lusitanos ausos persuadere sibi non pote-
 rat. Ergo iracundia in Torum accensus, intra arcem egregiè mu-
 nitam sese cum conjugibus, liberis, pecuniisque receperat: ac stipē-
 dium Armuziano palam abnuebat. Ad eum opprimendum missus
 ex fœdere Simon Acunia cum nauibus sex, & militibus haud plus
 trecentis, aduerso vento diu detentus, ad portum denique Bahare-
 ni defertur. Sub eius aduentum Bardadinus non tam præsentis
 classiculæ metu, quàm ne in posterum aduersus se Lusitanica arma
 conciret, candidum vexillum petendæ pacis in muro statuit; ac

simul per interpretem Acunia nuntiari iubet, se ab Armuziano iustis ac piis de causis dissidere: cum Lusitanis verò nullas exercere inimicitias; quinimmo, quoniã ab Toro stent, paratum se in Ioannis Regis gratiam cum suis rebus abire, arcemque iis vacuã tradere. Haud aspernabatur conditionem Acunia: sed militum clamoribus, qui prædæ spe illecti, coërcendum utique rebellem, & saltem pecunia multandum fremebant, ab salutari sententia abductus, vnam pacis rationem esse respondit; vt Bardadinus & cæteri cum singulis dumtaxat vestimentis excederent. Tum ille candido vexillo apposuit rubrũ: vt se æquẽ ad bellum atque ad pacem (quando ita vellent) animatum Lusitani sentirent. Erat Acunia, præter paucitatem copiarum, a bellico etiam instrumento flagitiosè imparatus. Ergo suorum conuictis coactus exscendere, cum admota barbarda muros quaterere instituisset, vix toto vertente mense tormentarius eum puluis defecit. & Arabes, cum pro muris dimicando & obstruendo, obmoliendoque vbi quid perforatum aut dirutum erat, acriter obstitissent; tum verbis insuper Lusitanorum temeritatem & conatus irritos eludebant. Bardadinus quidem ad eò se metu omni vacuum præbuit; vt Lusitanis perquam amico suaderet animo, integris rebus abirent: quippe & oppugnationem infeliciter experti; & si obsidione inclusos vrgere peristerent, ab ipsa regionis & cæli intemperie, grauiore etiam quam ipse vel pertinaciæ pœnas daturi. Neque vana fuere prædicta, & loco graui & caloribus maximis, cum arena vehementissimo Solis ardore astuaret; ad hæc, odore tetto, ingruere morbi in milites ceperunt. breuique ad eò grassata pestilentia vis, vt ex omni numero vix triginta ad arma sustinenda sufficerent. Neque hæc Bardadinũ fallebant: qui, si vti occasione voluisset, stratos passim opprimere ac delere facili negotio potuit. Sed partim Ioannis demerendi gratia, ab eruptione continuit suos; partim etiam ne Lusitanorum clades, propinqui sui Rasi capite lucretur. At Simon Acunia, in summa rerum desperatione, cum aliquandiu hæsisset; ad extremum omisso incepto proficisci constituit. Non longè a mari posuerat castra. ac nihilominus tanta erat lucis, vt cum bajuli & iumenta deessent; ægrotos, injecta pedibus reste, veluti cadauera ad naues pertrahere valentiores pauci cogerentur: ac Simon ipse, impositis admodum agre tormentis, cum vela fecisset, ab dolore male gestæ rei paucis diebus extabuit. Circa idem tempus Heclot Sylueria, dum Cambaianos agros circa Nagotanem flumen effusè vastat, ac vicos incendit; ab Regis præfecto, qui cum sexcentis equitibus & duobus millibus peditum propinqua oppida tuebatur;

Iuma

retro

retro ad naues compulsus est. Cæterum nihil turpitudinis in re-
ceptu fuit, Tenorem pugnae seruantes Lusitani, cū agmen Sylueria
clauderet, ad litus peruenere. Vnius etiam (cuius immeritò inter-
cidit nomen) in eo tumultu insigne facinus exstitit. Is, parma ha-
staque extra ordinem pugnans, infestum conspicatus equitem in
se venientem, mansit intrepidus: tollentique ad vulnus brachium,
vltro ipse ferrum in axillam adegit, ac fuso ex ephippiis hoste, vi-
ctor equo potitus est. Nec mora, nouus repète eques è peditum, cum
alio itè, haud absimili euentu, concurrat, per medium pectus, ne
quicquā obstare lorica, trāsfixum, humi præcipitat. apprehesum ha-
benis equum ad Sylueriā præter omnium ora sine vlla trepidatio-
ne perducit. Neq; ad incitamentum aliorum tā strenuo bellatori
præmium defuit. equestribus insignibus ab duce, virtutis ergò, do-
natus, atq; à Prætoribus Indiæ præcipuo deinde in honore semper
est habitus. Ab ea populatione Sylueria legens oram, ad Bazainum
oppidum aduerso flumine subiit, is locus tria circiter millia passuū
distat ab aperto mari, ac tum sine arce aut mœnibus erat vllis. tan-
tū ad flumen, qua è nauibus in terram exscensus est, lignea mu-
nimenta & aggerem cum propugnaculis tribus, tormentis sexa-
ginta, barbari objecerant. Præsidebat è prælio navali nuper ela-
pius Hali cum tribus peditum millibus, & equitibus grauis ar-
maturæ quingentis, atque ad eas tuendas munitiones parte copia-
rum relicta, cum reliquis ipse intra oppidum occultè cōfederat, vt
si vallo superato Lusitani ad frequentia tectis loca prouerherentur,
in arcto deprehensos, vel etiam ad prædam palatos opprimeret.
Sylueria, ad motis ad litus nauibus, cū ex omnibus locis pugna
posceret miles, Canarinos ducentos ad primum hostium impetum
frangendum præmisit. subsequuti mox Lusitani cum ingenti ardo-
re, obuiis in aduersa tormenta pectoribus, ad ipsas munitiones ce-
leriter euasere, ibi atrox fuit prælium: dum saxis partim ac sagittis,
partim etiam contis & gladiis barbari obstinatè resistunt. Sed ad
extremum vndiq; pulsī, ad tecta refugiunt, & Lusitanus vallo poti-
tus cū tergis fugientium instaret, eodem impetu ad urbem defer-
tur. Tum Hali dux cæteri q; ex insidiis præpropere festinatione cō-
surgunt. neque Sylueriæ in re subita defuit animus. dato repente si-
gno, milites ex vrbe in campum eduxit, ibi densatis ordinibus im-
pauidi hostem excipiunt. Et Hali ratus fugere Lusitanū, cataphra-
ctos primū immisit: quæ res barbaris fuit exitio. Siquidem Lusi-
tani fistulatores plumbeo nimbo in equitatum effuso (quo tum
militi barbaria carebat, maiora tantū tormenta constare didice-
rant) equi & ad fistularum bombos pauore consternati, & vrēribus

intorsum globis in rabiem acti, domitis frenis in suos auertuntur, atque in perturbata peditum acie tanto maiorem stragem dederunt, quanto magis in orbem sine intermissione fistulas exercens ab rege Lusitanus instabat. inde haud magno certamine cuncti fugam arripiunt: neque pugnam instaurare deinde quisquam est ausus. Tum Lusitani direpto oppido flammam injiciunt, ac deinceps omnem circa regionem ferro atque igne peruastant. eo metu, maris incolæ ad interiora compulsi: Tanahensis verò dynasta finitimus, annuo stipendio imposito, in fidem acceptus. Per eosdem ferè dies, intra ostium Ciales amnis oræ Malabaricæ, Calecutana ingens nauis latebat, opimis onusta mercibus, cursum ad Mecam expectans. hanc parones duodecim, triplici ordine, validis retinaculis inter se conferti, & crebris à fronte & utroque latere tormentis instructi, pro muro atque aggere tuebantur. Ea re cognita Antonius Miranda, qui eam regionem classe obtinebat, adjuncto Christophoro Mello, qui cum vna triremi & sex lembis ab Goa nuper accesserat, duplici agmine ab utraque parte fluuii ad hostem subiit. Tormentis primùm eminus vtrinque certatum; dein cum primo paronum ordine congressi cominus Lusitani, tanto ardore prælium inière, ut non ferentes impetum barbari, sese partim in mare præcipites darent, partim in secundum ordinem haud magno interuallo se receperent. Sed ne ibi quidem territis consistere licuit. Circumuenti extemplo omnes, vel incendio exusti, vel ferro cæsi, vel in seruitutem abducti sunt. è paronibus autem arsere quatuor, reliqui simul cum oneraria mercibusque in potestatem venere. Inde Miranda populatus agros, nemine obuiam armato, onustum spoliis militum in naues recepit. Fama dein repente accidit, Calecutanos aduentare parones circiter quinquaginta. Cum iis haud procul à monte Formoso, quem appellant, prospere dimicatum est. Paronibus quatuordecim non sine magna hostium cæde captis, fugatis reliquis cum ingenti æquè terrestri ac nauali præda, Christophorus Mellus Goam, Antonius Miranda Cocinum in hyberna concessit.

LIBRI NONI FINIS.

HISTO-